

סנהדרין ק
עניין: ש"י עולמות

נודע ביהודה יו"ד מ"ת סי' קסא

ומה שדקדק במכתבו סימן ד', על מאמר חז"ל בפרק חלק דף ק' [ע"ב], דהוכיח רב דימי לאזיזי דלא שכיח באגדות, דאמר במערבא משמיה דרבא בר מרי עמיד הקב"ה ליתן לכל צדיק ש"י עולמות כו'. והקשה מעלתו הלא זה משנה סוף עוקצין [פ"ג משנה י"ב], אמר ריב"ל עמיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, וא"כ מה הוצרך להביא מימרא דרבא בר מרי ולא הביא משנה מפורשת. וגם על אבי תמה, אם לא ידע מימרא דאמוראי, איך לא ידע משנה סוף עוקצין! ג"כ נלע"ד נכון, כאשר נדקדק הפרש קטן שיש בין לשון מימרא דרבא בר מרי, למאמרו של ריב"ל במשנה שם, דמימרא דרבא בר מרי הוא, עמיד הקב"ה ליתן לכל צדיק. וריב"ל במשנה סוף עוקצין אמר, עמיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק. והנה לשון להנחיל שייך אף במה שלא בא לידו כלל, ועיין במסכת ב"ב דף ק"ד ע"ב ברש"ב ד"ה אף האשה את בנה כו', שאף שהבן כבר מת והוא בקבר שייך שמנחלת אותו להנחיל לקרוביו, ואמנם לשון נתינה לא שייך רק במה שבא לידו. שם בפרק חלק תמה אביי על אמרם עמיד הקב"ה ליתן להצדיק מלא עומסו, ותמה אביי שהיה קבר כיון שהצדיק הוא רק חלק מן העולם, איך אפשר לו לקבל יותר מחללו של עולם, וכיון שעולם בורח חסד, איך יקבל הצדיק מלא עומסו של הקב"ה, ואביי ידע משנה דעוקצין, והיה סבור שאף שהצדיק אי אפשר לו לקבל יותר מעולם אחד, מ"מ שייך שעמיד להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות, דהיינו שאם יש לצדיק הזה בנים ובני בנים שאינם צדיקים שיזכו מלד עולם, יקחו חלק אביהם מן אותן ש"י עולמות שהנחיל לו הקב"ה, והוא הצדיק אי אפשר לו לקבל יותר מעולם ומלואו, שאין החלק יותר מן הכלל והצדיק חלק מן העולם. וספיר תמה אביי על אמרם שעמיד הקב"ה ליתן להצדיק מלא עומסו, ולכן הוצרך נתינה לא שייך אלא על מה שנותנים לו ממש, ולכן הוצרך להשיב לו מימרא דרבא בר מרי שאמר, שעמיד הקב"ה ליתן לכל צדיק ש"י עולמות, אמר ג"כ לשון נתינה.

תורת חיים

עמיד הקב"ה ליתן לכל צדיק ש"י עולמות. טעם מספר ש"י

עולמות נראה לפי שעשרת הדברות יש בהן תר"ך אותיות נגד תרי"ג מצות ושבע מצות בני נח במספר כת"ר עליון ונראה שכנגדן יש לו לאדם תר"ך עולמות אלא לפי שהאדם נברא דו פרצופין וזכר ונקבה ויקרא את שמם אדם וכן כל הנשמות זכר ונקבה נבראו ובין שניהם נשלם ונעשה האדם במלואו וטובו לשמור ולעשות את כל מצות ה' לכך גם אותן תר"ך עולמות יחדיו יחלוקו מחציתן לזכר ומחציתן לנקבה והיינו ש"י עולמות לכל צדיק וצדיק.

ולאבי בשעה שרצה הקב"ה ליתן עשרת הדברות ובה והודיע להן מתן שכרן תחילה צוה להגיד לנשים בפני עצמן ולאנשים בפני עצמן שנאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל אתם ראיתם וגו' והייתם לי סגולה מכל העמים וגומר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגומר לומר דנשים ואנשים שניהן שווין בקבלת שכר הנמשך מתר"ך אותיות של עשרת הדברות שהן נגד מספר כל מצות ה' דאיש ואשה כחד גופא נינהו ושניהן שקולין וזה טעם אחשוורוש שאמר לאסתר המלכה מה שאלתך וגו' עד חצי המלכות ותעש כלומר שהיא חשובה בעיניו כמוהו ויחדיו יחלוקו בכתר מלכות וישלטו שניהן בשוה.

שו"ת חתם סופר ח"ז סי' לד

נקדים תחלה מה שחתרו בקמאי למצוא דעת נכון במה שכתב הרמב"ם ז"ל א לעתיד לבא בתחיית המתים יחזרו ויזדווגו יחד איש ואשתו כמקדם, וכן למ"ש בעל תורת חיים [סנהדרין ק' ע"א] דהא דעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, דהיינו הצדיק עם אשתו לכל אחד ש"י דהיינו תר"ך וכו', עיין עליהם, ונסתפקו המפרשים יש שהיה לו כמה נשים איזה מהם תעמוד עמו לעתיד לבא:

ונראה דאמרינן בש"ס (דמו"ק) [סוטה ב' ע"א] זיווג ראשון מכריזין עליו מ' יום קודם יצירת הולד, אבל בזיווג שני הכל לפי מעשיו. והפירוש הפשוט הוא כמשמעו, זיווג א' היינו אשתו ראשונה וזיווג ב' היינו אשתו שניה. אבל שמעתי פירוש אחר, כמדומה לי בשם האר"י זצ"ל, דהענין הוא כך, כיון דידוע דאיתתא פלגא דגופא ואין הצורה שלימה כי אם עם אשתו ולכן בתחלת הבריאה נבראו דו פרצופים [ברכות ס"א ע"א], ואף עתה שחלקן הקב"ה, עכ"פ בשעת יצירה נבראת תיכף עמו בת זוגו שלא יהי' חסרון ח"ו בבריאת הבורא יתברך, ואז מזווגין לו כפי הנאות לו לגוף זה ובמזל זה כפי מזגו עזר כנגדו, וזהו נקרא זיווג ראשון. אבל לאחר צאתו לאור העולם והוא משתנה לכמה גוונים כפי בחירתו צדיק או רשע או בינוני, וטבעו משתנה ע"י מעשיו ממה שהיתה בעת הבריאה, גם זיווגו ישתנה כפי הנאות לו עתה, וזהו הנקרא זיווג ב', כך שמעתי:

לפי פירוש זה י"ל, כיון דלעתיד לבא יהי' עולם התיקון ויהי' הכל כמו קודם החטא, וכל אחד כתינוק שנולד דמי, יאות ליה זיווגו שהיה לו קודם צאתו אל העולם כיון שכך גזרה חכמתו יתברך שהיא נאות לבריאת גופו אם לא ישתנה. לפי זה לעתיד לבא אפשר שיקרה שיזדווגו שנים שלא היה בזה העולם כלל זה אצל זה, רק שקודם הבריאה היא היתה בת זוגו: